

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯКРИЗОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Вітченко О.О., здобувачка вищої освіти

*Державний заклад «Луганський національний Університет
імені Тараса Шевченка»*

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцентка **Птахіна О.М.**,

*Державний заклад «Луганський національний Університет
імені Тараса Шевченка»*

<https://orcid.org/0000-0002-9672-4593>

Анотація: У статті досліджуються особливості формування та підвищення конкурентоспроможності територій України в умовах воєнного стану та післякризового відновлення. Обґрунтовано, що в сучасних умовах конкурентоспроможність територій виходить за межі традиційного економічного трактування і трансформується у здатність забезпечувати стійкість, безпеку та безперервність функціонування під впливом екстремальних викликів. Визначено, що ключовими факторами конкурентоспроможності стають адаптивність, інституційна спроможність органів публічної влади, ефективність управлінських рішень та здатність до мобілізації ресурсів. Проаналізовано вплив війни на територіальну диференціацію розвитку, зокрема зміщення економічної активності, релокацію бізнесу, міграційні процеси та зміну ролі окремих регіонів. Акцентовано увагу на значенні людського капіталу, зокрема утриманні населення, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та розвитку соціальної інфраструктури як чинників довгострокової конкурентоспроможності. Розглянуто роль економічної адаптації, підтримки підприємництва, розвитку індустріальних парків та інноваційних кластерів. Визначено важливість стратегічного планування на засадах сталого розвитку, смартспеціалізації та «зеленого» відновлення. Обґрунтовано значення міжнародної допомоги, міжмуніципального партнерства та використання сучасних цифрових інструментів управління. Зроблено висновок, що підвищення конкурентоспроможності територій є комплексним процесом, який базується на синергії влади, бізнесу та громадянського суспільства, а також на здатності територій до швидкої адаптації, інноваційності та стратегічного бачення розвитку.

Ключові слова: конкурентоспроможність територій, воєнний стан, регіональний розвиток, територіальні громади, публічне управління, стійкість, людський капітал, післякризове відновлення, інституційна спроможність, економічна адаптація, релокація бізнесу, сталий розвиток, смартспеціалізація, міжнародна допомога, інноваційні кластери.

Сучасний етап розвитку України характеризується безпрецедентними викликами, зумовленими повномасштабною війною, що суттєво вплинула на соціально-економічний стан територій, функціонування органів публічної влади та перспективи регіонального розвитку. У 2024–2026 роках конкурентоспроможність територій (громад, регіонів) перестала бути суто економічною категорією. Вона перетворилася на здатність системи зберігати функціональність під екстремальним тиском. В умовах воєнного стану питання підвищення конкурентоспроможності територій набуває нового змісту, адже мова йде не лише про економічне зростання, а й про забезпечення стійкості, безпеки, збереження людського капіталу та формування основ для післякризового відновлення.

У науковій літературі конкурентоспроможність території розглядається як здатність регіону або територіальної громади забезпечувати привабливі умови для проживання населення, ведення господарської діяльності, залучення інвестицій та розвитку підприємництва у довгостроковій перспективі. В умовах війни класичні підходи до підвищення конкурентоспроможності зазнають трансформації, оскільки ключовими стають фактори адаптивності, інституційної спроможності та ефективності публічного управління. Україна стає світовим кейсом «стійкого розвитку в умовах нестабільності», де конкурентна перевага визначається не наявністю ресурсів, а швидкістю їх мобілізації.

Воєнний стан суттєво посилив територіальну диференціацію розвитку в Україні. Частина регіонів зазнала прямих руйнувань інфраструктури, втрати виробничого потенціалу та масової міграції населення, тоді як інші території стали центрами внутрішнього переміщення осіб, релокації бізнесу та концентрації гуманітарних і фінансових ресурсів. За таких умов конкурентоспроможність територій дедалі більше залежить від здатності органів публічної влади швидко реагувати на зміни, ухвалювати стратегічні рішення в умовах невизначеності та ефективно координувати взаємодію з державою, бізнесом і громадянським суспільством. Війна спричинила масштабний зсув продуктивних сил на Захід та Центр України. Конкуренція між громадами тепер полягає у здатності запропонувати найкращі умови для релокованого бізнесу (готові промислові майданчики, підведені комунікації). Індустріальні парки 2.0 це вже не просто земельні ділянки, а екосистеми з податковими пільгами, логістичними хабами та сервісною підтримкою. У 2026 році виграють громади, які створюють вузькоспеціалізовані кластери (defense-tech, agro-processing, IT). Підтримка локального підприємництва є важливим фактором цієї програми мікрокредитування та ваучерної підтримки для місцевого бізнесу, що стимулює створення робочих місць «тут і зараз».

Одним з головних складових підвищення конкурентоспроможності територій у період воєнного стану є збереження та розвиток людських ресурсів. Війна спричинила масштабні міграційні процеси, втрату робочої сили та погіршення якості життя населення. Головним викликом є дефіцит кадрів. Конкурентоспроможність території прямо залежить від її здатності утримувати молодь та залучати внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Наявність сучасних шкіл, лікарень та інклюзивного простору стає вирішальним фактором при виборі

місця проживання. Громади мають конкурувати якістю життя, а не лише наявністю роботи. Створення умов для реабілітації та професійної перепідготовки ветеранів є не лише моральним обов'язком, а й стратегічним ресурсом для відновлення економіки. Пріоритетними завданнями територіальних громад є створення умов для інтеграції внутрішньо переміщених осіб, підтримка зайнятості населення та розвиток освітніх і соціальних послуг. Території, які змогли адаптувати соціальну інфраструктуру до нових умов, отримують конкурентні переваги у вигляді збереженого трудового потенціалу та соціальної згуртованості.

В умовах війни конкурентоспроможність територій значною мірою визначається якістю управлінських рішень, прозорістю процедур, здатністю залучати зовнішні ресурси та реалізовувати проекти розвитку. Післякризове відновлення не повинно бути відбудовою старих неефективних об'єктів. Конкурентна громада обирає принципи «зеленого» будівництва та енергоефективності. Громади мають чітко визначити свою унікальну нішу в національній економіці (наприклад, логістичний вузол, центр рекреації чи технологічний хаб), щоб не розпорошувати обмежені ресурси. Очищення територій, перероблення сміття та відновлення екосистем стають частиною міжнародного іміджу території, що відкриває доступ до європейських «зелених» фондів. Децентралізація, яка була реалізована в Україні до початку повномасштабної війни, створила передумови для більш гнучкого реагування громад на кризові виклики. Саме ті громади, які мають ефективні управлінські команди та налагоджені механізми стратегічного планування, демонструють вищу стійкість і здатність до відновлення.

Важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності територій відіграє – економічна адаптація та підтримка підприємництва. Воєнні дії призвели до порушення логістичних ланцюгів, втрати ринків збуту та зниження інвестиційної активності. Водночас процеси релокації бізнесу, розвиток оборонної промисловості, цифровізація економіки створюють нові можливості для окремих територій. Публічна влада на регіональному та місцевому рівнях повинна сприяти створенню комфортного бізнес-середовища, підтримці малого і середнього підприємництва, розвитку індустріальних парків та інноваційних екосистем.

Післякризове відновлення територій слід розглядати не лише як процес відбудови зруйнованої інфраструктури, а як можливість структурної модернізації та формування нових конкурентних переваг. Особливого значення набуває стратегічне планування розвитку територій, орієнтоване на принципи сталого розвитку, смартспеціалізації та інтеграції до європейського простору. Відновлення має базуватися на поєднанні економічних, соціальних та екологічних цілей, що дозволить забезпечити довгострокову конкурентоспроможність регіонів і територіальних громад.

Залучення міжнародної фінансової та технічної допомоги є ще одним важливим чинником конкурентоспроможності територій у післявоєнний період. Конкурентоспроможність залежить від професійності управлінської команди. Вміння працювати з грантами, залучати інвестиції та вести прозорий діалог з

громадою. Прямі партнерства між українськими містами та містами ЄС, США, Канади стають основним каналом залучення ресурсів для відновлення, оминаючи бюрократичні перепони на державному рівні. Використання геоінформаційних систем для моніторингу руйнувань та планування забудови підвищує прозорість території для донорів. Ефективне використання коштів міжнародних донорів, участь у програмах Європейського Союзу, реалізація проєктів публічно-приватного партнерства потребують високого рівня управлінської компетентності та стратегічного бачення з боку органів публічної влади. Території, здатні запропонувати чітко сформульовані пріоритети розвитку та якісно підготовлені проєкти, матимуть переваги у конкурентній боротьбі за ресурси відновлення.

Отже, підвищення конкурентоспроможності територій України в умовах воєнного стану та післякризового відновлення є комплексним завданням, що потребує системного підходу з боку органів публічної влади. Стійкість як бренд – у 2026 році, а конкурентоспроможність – це сума безпеки, автономності та інноваційності. Гнучкість, як здатність – перемагають ті території, які здатні швидко змінювати стратегію розвитку відповідно до безпекової ситуації. Синергія це успіх громад у післякризовий період, який базується на тісній співпраці влади, бізнесу та активної громади, що об'єднані ідеєю не просто відновлення, а й модернізації.

Ключовими передумовами успіху є збереження людського капіталу, інституційна спроможність, підтримка економічної активності, стратегічне планування та ефективна взаємодія. Реалізація цих підходів дозволить не лише мінімізувати негативні наслідки війни, а й створити основу для сталого та конкурентоспроможного розвитку територій України у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 25.03.2026).
5. Вакуленко В. М. та ін. Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації : монографія. Київ : НАДУ, 2021. 304 с.
6. Оболенський О. Ю. (ред.) Сталий розвиток територій: теорія та практика публічного управління : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2020. 256 с.
7. Конкурентоспроможність регіонів України: проблеми та напрями підвищення : аналіт. доповідь. Київ : НІСД, 2022. 180 с.
8. European Commission. Ukraine Recovery and Reconstruction Plan. Brussels, 2022. URL: <https://ec.europa.eu> (дата звернення: 25.03.2026).

Abstract: The article examines the features of the formation and increase of the competitiveness of the territories of Ukraine under martial law and post-crisis recovery. It is

substantiated that in modern conditions the competitiveness of territories goes beyond the traditional economic interpretation and is transformed into the ability to ensure stability, security and continuity of functioning under the influence of extreme challenges. It is determined that the key factors of competitiveness are adaptability, institutional capacity of public authorities, the effectiveness of management decisions and the ability to mobilize resources. The impact of war on the territorial differentiation of development is analyzed, in particular, the displacement of economic activity, business relocation, migration processes and the change in the role of individual regions. The emphasis is on the importance of human capital, in particular, population retention, integration of internally displaced persons and the development of social infrastructure as factors of long-term competitiveness. The role of economic adaptation, support for entrepreneurship, the development of industrial parks and innovation clusters is considered. The importance of strategic planning based on sustainable development, smart specialization and "green" recovery is determined. The importance of international assistance, intermunicipal partnership and the use of modern digital management tools is substantiated. It is concluded that increasing the competitiveness of territories is a complex process based on the synergy of government, business and civil society, as well as on the ability of territories to quickly adapt, innovate and have a strategic vision of development.

Keywords: competitiveness of territories, martial law, regional development, territorial communities, public administration, resilience, human capital, post-crisis recovery, institutional capacity, economic adaptation, business relocation, sustainable development, smart specialization, international assistance, innovation clusters.

УДК 657:336.1:35.073.52

DOI 10.31521/978-617-7149-94-0-75

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Галкін В.В., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-4685-9630>

Анотація: Сучасні концептуальні підходи до розвитку інституцій бухгалтерського обліку, а також фінансової та бюджетної звітності суб'єктів державного сектору перебувають у стадії трансформації, спрямованої на гармонізацію з міжнародними стандартами обліку. З метою вдосконалення облікової системи у державному секторі впроваджено національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, які регламентують порядок ведення обліку та складання звітності.

Ключові слова: облік, звітність, державний сектор, стандарти.

Постановка проблеми. Слід зазначити, що суб'єкти державного сектору, зокрема бюджетні установи, здійснюють бухгалтерський облік відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі, а також інших нормативно-правових актів. Організація та ведення обліку здійснюється у порядку, визначеному Міністерством фінансів України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Звітність суб'єктів державного сектору поділяється на два основні види: фінансову та бюджетну.